

Leseplan Romolslia skole

17.08.2015

Dypvik Wigdis

*Å lese er å skape mening fra tekst. Kunnskapsløftet, L06, sier dette om lesing: « **Å lese.... er å skape mening fra tekster fra nåtid og fortid i et bredt utvalg sjangere. Det innebærer å engasjere seg i tekster og få innsikt i andre menneskers tanker, opplevelser og skaperkraft. Det innebærer videre å kunne finne informasjon og forstå resonnementer og framstillinger i ulike typer tekster på skjerm og papir, og å kunne forholde seg kritisk og selvstendig til de leste tekstene.**» I et samfunn der vi omgis av tekst, er det å kunne lese en grunnleggende ferdighet for å bli en aktiv samfunnsborger."*

Funksjonell leseferdighet er et samspill mellom avkoding og forståelse. Men det er også noe mer. En funksjonell leser går aktivt inn i teksten med sine egne tanker, refleksjoner og vurderinger. Utviklingen av leseferdighet går fra grunnleggende avkoding og forståelse til å kunne forstå, tolke, reflektere over og vurdere stadig mer komplekse tekster i ulike sjangere.

Vi tar utgangspunkt i en tredeling av leseforståelsen:

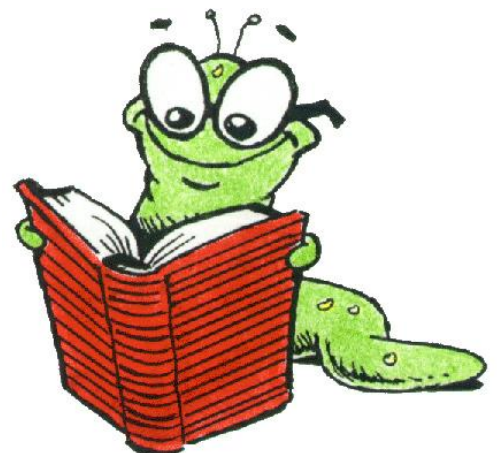
- 1. finne informasjon i teksten**
- 2. tolke og forstå teksten**
- 3. reflektere over og vurdere tekstens form og innhold**

Leseopplæringa foregår i alle fag og på alle trinn i grunnskolen. Når lesinga er automatisert, flyttes fokus over på forståelsen. Alt henger sammen. Områder og komponenter i leseprosessen utvikles simultant i samspill. Disse områdene påvirker og regulerer like mye for 8-åringen som leser enkle tekster som for 13-åringen som skal forholde seg til store mengder skjønnlitteratur og krevende faglitteratur. God leseutvikling krever kunnskap om strategier som er tilpasset formålet med lesinga og de ulike teksttypene i fagene. Grundig og systematisk opplæring i strategiene er derfor avgjørende for å utvikle funksjonell leseferdighet.

Vi har som mål at elevene våre skal bli kompetente lesere som skal:

- utvikle funksjonell lese- og skriveferdighet**
- utvikle lese- og skriveglede**
- tilegne seg annen kunnskap gjennom lesing**

Denne plana skal sikre en felles praksis og bidra til ei mer systematisk og målretta leseopplæring. Alle sider ved leseopplæringa skal bli ivaretatt. Plana må stadig utvikles videre i takt med aktuell forskning, ny kunnskap og våre egne erfaringer.

Faste rutiner for leseopplæring på Romolslia skole

Felles:

- Leselekse hver dag med lesekort.
- Tilpasset leselekse, gjerne forenkla bøker til leseverket.
- Gjennomgang av ny leselekse felles hver dag. Dette er en fin "arena" til modellering av lesestrategier, arbeide med å utvikle elevenes ordforråd, faktakunnskap, sjangerkunnskap og språklig bevissthet. I 5.-7.trinn gjelder dette i perioder der de har felles leselekse.
- Høring av leselekse hver dag, (1. – 4.) fortrinnsvis av pedagog, 5.-7. min. 1-2 g /uka. Det er viktig at elevene får både variert og tilpasset lesestoff etter interesse og nivå. Felleslekse i perioder leselekse fra faglitteratur og egenvolgt skjønnlitteratur. Læreren må vise interesse for lesing og de må forstå at læreren er opptatt av deres leseaktivitet. Lesekortet bør vises mye oppmerksomhet; samles inn og sjekkes hver dag. I alle fag bør tekst gjennomgås og samtales om, viktig å få elevene i tale og at tekstens sjanger gjennomgås.. Viktig å påpeke til foreldrene at leseopplæringen er like viktig på mellomtrinnet som på småtrinnet.
- Stasjonsarbeid.
- Innføring i ulike lesestrategier for å gjøre elevene bedre i stand til å lese.
- Lesestrategiene skal forklares, modelleres og praktiseres på tekster med ulike innhold.
- Fagtekster (se plan for læringsstrategier).
- Plakater i klasserommet for å minne elevene om hvilke strategier de har lært og for å vise faglærere hvilke strategier som er lært /under innlæring.
- Ukentlige øveord, viktig å ta med ord fra alle fag. Øveord kan være å lære å skrive ordene eller å forklare hva ordene betyr, eventuelt dobbelt betydning. Må synliggjøres i klasserommet.
- Det skal settes av tid til egenlesing/stillelesing på skolen. Hyllebok skal timeplanfestes.
- De voksne leser høyt for elevene, evt. lar elevene lytte til lydbøker flere ganger pr. uke.
- Grundig og systematisk jobbing for å bedre elevenes leseforståelse, leseflyt og leseglede.
- Systematisk jobbing for å utvide begrepsforståelse og ordforråd.
- Svare skriftlig eller muntlig på spørsmål til tekster.
- Oppgaver i leseforståelse hver uke.
- Knyttneveregelen: lesestoff tilpasset barnets lesenivå. (90-95% mestring).
- Bruke lesetester (UDIR) for å finne den enkeltes mestringsnivå og utfordringer for å individualisere/ tilpasse.
- Fast systematisk øving på teknisk avkoding på alle trinn – ut fra nivå og problemområder.
- Leseopplæring i alle fag, faglærere må sette seg inn i trinnets leseplan.
- Skriveopplæring i alle fag, faglærere må kjenne til hva trinnet arbeider med til en hver tid.
- Samarbeid med foreldrene: Gjennomgang av trinnets leseutfordringer, fokus og arbeidsmåter på foreldremøtet hver høst. Vise hvordan det bør jobbes med leseleksa. Et nært og tett samarbeid med foreldrene om leseopplæring er vårt varemerke og en suksessfaktor!
- Gjennomføre de pålagte testene hver høst og vår.
- Elever som ikke følger klassens progresjon i lesing, skal ha et tilbud om leseforsterking der de får intensiv øving i det de strever med. Kontaktlærer kan også sette i gang intensive kurs for de som strever. I samarbeid med foreldrene, kan andre fag settes til side i en periode for å fokusere på lesing/skriving i norsk.

1.trinn. Hovedaktivitetsområde: Utforske tale og skriftspråk

Elevene skal møte et språkstimulerende miljø. Det betyr at samtaler, begrepsforklaringer, fortellinger, fellesopplevelser, høytlesing og tekstskaping må ha høy prioritet.

Elevene må oppdage at tale og skrift har en forside og en innholdsside. Formsida kan deles opp i setninger, ord, bokstaver og lyder, mens innholdssida kan deles opp i ulike typer budskap. I løpet av året skal elevene på 1.trinn møte tale og skriftspråk i så stor grad som mulig.

Mål og tiltak for 1. trinn.

Hovedmål:

- **Utvikle språklig bevissthet**
- **Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse**
- **Utforske skriftspråket**
- **Utvikle læringsstrategier**

Hovedmål 1: Utvikle språklig bevissthet	
Delmål	Arbeidsmåter
<u>Analyse</u> <ul style="list-style-type: none">• Kunne lytte ut lyder: først, inni og sist i ord• Kunne artikulering av språklidene i alfabetet• Forstå sammenhengende mellom bokstavlyd og bokstavform• Kjenne leseretningen på norsk• Vite hva setning, ord og stavelse er• Bevisstgjøre dobbeltbetydning av ord	<ul style="list-style-type: none">• Bruke språkleker 20min.3 g/uka,(Jørgen Frost)• Eksperimentere med rim og regler, rytme, språklyder, ord, stavelser osv.• Utforske språket. Stasjonsarbeid der det leses, skrives, snakkes og lekes med ord.• Elevene møter store og små bokstaver og skrift i klasserommet; navnelapper, plakater, skilt osv.• Mye skriving med lekeskriving og etter hvert bokstaver• Tekstskaping• Veiledet lesing• Daglig høytlesing og samtaler om innholdet• Høytlesing til en voksen• Korlesing ut fra nivå• Repetert lesing,lære ordbilder• (høyfrekvente småord)• Utnytte naturlige situasjoner til språk- og begrepsstimulering daglig (se vedlegg om begrepsinnlæring)• Bruke pekefinger ved lesing• «Bokstavbuss»: trekke sammen lyder til ord• Arbeide med rytme og stavelsesdeling
<u>Morfemer</u> <ul style="list-style-type: none">• Grunnstammen i ord• Sammensatte ord	
<u>Bokstavkunnskap</u> <ul style="list-style-type: none">• Automatisert form, symbol, lyd (store og små bokstaver), alfabetet• Kunne skrive og lese småbokstavene• Kunne trekke sammen lyder til ord• Lære enkle rim og regler• Kunne finne ord som rimer og kunne rime på egen hånd• Kunne klappe rytme i rim og regler• Skal lære å skille mellom vokaler og konsonanter• Ha knekt lesekode (trekke sammen lyder til ord, dele opp ord til enkelte lyder)	

Hovedmål 2: Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelsen

Delmål	Arbeidsmåter
<p><u>Vurdere hensikt og mål for lesingen</u></p> <ul style="list-style-type: none">Lære om tekststrukturelle virkemidler som illustrasjoner og bilderLære om språklige virkemidler som enkle bildeuttrykk, snakkeboblerSjanger: kjenne til eventyr, rim, regler, fakta, sang, vitser <p><u>Forberede tekstforståelse</u></p> <ul style="list-style-type: none">Utvide ordforråd og begrepsforståelseMøte ikke-kontinuerlige tekster: lese og tolke enkle diagram, bilder, kart, tegninger, filmMuntlig tekstskeping <p><u>Oppsummere tekst</u></p> <ul style="list-style-type: none">Kunne gjengi egne inntrykk av lest tekst via tegning, samtaleKunne gjenfortelle en tekst (muntlig, tegning..)Kunne bruke et situasjonsuavhengig språkKunne spørre når det er noe de ikke forstår	<ul style="list-style-type: none">Veiledet lesingAktivere forkunnskaper Trene muntlig framstilling av kjente temaer i et situasjonsuavhengig språkUtnytte naturlige situasjoner til språk- og erfaringsbasert begrepsstimulering daglig (Se eget vedlegg.)Bruke pekefinger ved lesingKategorisere ord og begreperIndividuell leseleksi hver dag, den skal gjennomgås på skolen på forhåndLeseleksa skal høres av en voksen på skolen hver dagSystematisk arbeid med ordforråd

Hovedmål 3: Utforske skriftspråket

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">Skrive seg til lesingEleven skal utvikle et godt blyantgrepElevene skal kunne skrive bokstavene riktig (Start, skriveretning, høyde/ plassering i «bokstavhus»)	<ul style="list-style-type: none">LekeskrivingBokstavprogramSkrive tekster fellesSkrive egne ord og teksterSekretærskrivning (Låne skrivehånd)Skrive på PC/nettbrettOppgaver på stasjon og i arbeidsbok.Skriving i alle fag

Hovedmål 4: Utvikle læringsstrategier

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">Lære tankekart, boksskjemaAktivere forkunnskaperGjenfortellingFørforståelse – "hva vet vi om dette?"Lese overskrift og bilder til teksten.Stoppe opp ved nye ord	<ul style="list-style-type: none">Modellere tankekart og boksskjemaLæresamtaleAktivt bruk av tankekart og boksskjema under innlæring/ bearbeiding av nytt stoffGjennomgang av leseleksa på smartboard som en arena for å lære lesestrategier

2.trinn. Hovedaktivitetsområde: Tale- og skriftspråk utvides med å skrive og lese enkle tekster.

I begynnelsen av 2.skoleår vil de fleste kunne lese, men noen få vil fremdeles være fonologisk usikre. Individuelle tilpasninger med målrettet arbeid i nærmeste utviklingszone er avgjørende for at den enkelte skal oppleve mestring, utvikle selvtillit og få motivasjon. Samspill og kommunikasjon må gjennomsyre skoledagen slik at alle naturlige situasjoner brukes til samtaler, begrepsforklaringer, skriving og lesing på elevenes nivå. Miljøet skal være språkstimulerende. Begrepsinnlæring skal være sentralt i elevenes aktive arbeid. Syntetisk metode er grunnleggende i leseopplæringa, men flere metoder brukes.

Mål og tiltak for 2. trinn

Hovedmål:

- **Utvikle språklig bevissthet og lesetekniske ferdigheter**
- **Videreutvikle strategier og teknikker for å øke leseforståelse**
- **Utvikle skriftspråket**
- **Utvikle læringsstrategier**

Hovedmål 1: Utvikle språklig bevissthet og lesetekniske ferdigheter	
Delmål	Arbeidsmetoder
<p><u>Språklig bevissthet: Bokstavkunnskap</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Automatisere bokstavene/ lydene • Kunne knytte bokstav-lyd og lyd-bokstav. • Kunne alfabetet • Kjenne vokaler og konsonanter • Gjenkjenne og lese diftongene • Kunne stavelser og stavelsesdeling, • Kunne morfemer • Gjenkjenne og kunne lese noen konsonantforbindelser (eks: str, spr) og noen sammensatte språklyder (eks: ng, nk, kj, skj) <p><u>Ordbilder:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Automatisere de 100 mest hørfrekvente ordene <p><u>Tekstforståelse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vite hva tekst, setning og ord er. • Kunne lese enkle ord og setninger med små og store bokstaver <p><u>Leseerfaring:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne lese tilpassede tekster • Kunne lese nonsensord • Medlesing, parlesing, korlesing, selvstendig lesing 	<ul style="list-style-type: none"> • Nødvendig repetisjon fra 1. trinn • Videreutvikle språklig bevissthet ; rim, regler, ord- og setningsbevissthet, stavelse, morfologisk og fonemisk bevissthet • Lærer bruker systematisk ulike strategier for avkoding og staving, eks stavelseslesing, lydstaving, stavelsesdeling, ordfamilier, silhuetter osv. • Arbeide med automatisering av hørfrekvente ord • Ha tilgjengelig et utvalg av bøker med ulik vanskegrad (knyttnevegelen.) • Sette av fast tid daglig til høytlesing. • Erfaringsbasert begrepsinnlæring (Se egen plan.) • Jobbe med innholdsforståelse, førforståelse og hypoteser • Øve systematisk på ord som begynner på konsonantforbindelser.(leselister/ smartboard) • Arbeidsbøker, stasjonsarbeid • Bruke "les og forstå"(1 og 2), Akka Bakka, CD-ord • Veiledet lesing

Hovedmål 2: Videreutvikle strategier og teknikker for å øke leseforståelse	
Delmål	Arbeidsmetoder
<p><u>Forberede tekstforståelse</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ta i bruk elevenes forkunnskaper • arbeide med begreper/ord i teksten • lære om tekststrukturelle virkemidler, eks. illustrasjoner, bilder og overskrift 	<ul style="list-style-type: none"> • Nødvendig repetisjon fra 1. trinn • Hyppige læringsamtaler: felles undervisning, modellering, dialog: lærer/elev • Veiledet lesing

<ul style="list-style-type: none"> • lære språklige virkemidler: enkle, bildeutrykk og snakkebobler • sjanger: kjenne til eventyr, fortellinger, rim, regler, gåter, vitser, fakta, lister og plakater <p><u>Bearbeiding av tekst:</u> <i>Elevene skal kunne bruke enkle strategier for leseforståelse og reflektere over tekster.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne få en førforståelse • Kunne korrigere feillesing ut fra forståelse • Kunne gjenfortelle en tekst (muntlig, tegning m.m) • Finne svar på spørsmål i tekst (finne, tolke, reflektere) • Lage spørsmål til en tekst og svare på spørsmål. Tekst- og tankespørsmål. • Kunne forstå/tolke det som leses • Kunne utføre en instruksjon gitt i en setning 	<ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med innholdsforståelse, førforståelse og hypoteser • Bruke mye samtale om språk og innhold • Ha tilgjengelig et utvalg av (lese)bøker med ulik vanskegrad • Arbeide med begrepsutvikling • Bruke egenproduserte tekster, felles og individuelt, som logg, referat osv. • Bruke arbeidsbøker med egnede oppgaver
--	---

Hovedmål 3: Utvikle skriftspråket	
Delmål	Arbeidsmetoder
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Elevene skal skrive hver dag og erfare at skriftspråklige aktiviteter er redskaper for opplevelse og læring</i> • Kunne skrive enkle lydrette ord, korte setninger og små fortellinger • Kunne variere oppbyggingen av en setning på minst to måter • Kunne lage spørsmål til setninger • Kunne skrive med små og store bokstaver for hånd og på tastatur • Kunne skrive noen vanlige ikke-lydrette ord. (jeg, der, det..osv) • Eleven skal utvikle et godt blyantgrep • Elevene skal kunne skrive bokstavene riktig(start, skriveretning, plassering i bokstavhus. • Lesing og skriving skal være naturlig del av alle fag 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke skolebiblioteket aktivt for å finne skjønn- og faglitteratur til egen lesing. • Besøke offentlig bibliotek minst to ganger pr år • Bruke skriving knyttet til funksjon, f.eks lister, beskjeder, logg osv. • Skrive seg til lesing • Ulike øveoppgaver i arbeidsbøker, stasjonsarbeid eller i andre situasjoner som passer inn i klassens opplegg f.eks skriving ut fra felles opplevelser.

Hovedmål 4: Utvikle læringsstrategier	
Delmål	Arbeidsmetoder
<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle tidligere innførte læringsstrategier; aktivere forkunnskaper, tankekart og gjenfortelling/ sammendrag • Strukturert tankekart • Ordkart for å utvide ordforrådet, vise flere betydninger av et ord 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag • Plakat i klasserommet som minner elevene og faglærere på hvilke strategier vi jobber med • Ordkart synliggjøres i klasserommet, brukes aktivt i løpet av uka.

3.trinn. Hovedaktivitetsområde: Lese og skrive for å lære og oppleve

Mål og tiltak for 3. og 4. trinn

Elevne skal nå være ferdig med den grunnleggende begynneropplæringa og være klare til å ta disse kunnskapene i bruk i sitt eget tempo. Det er svært viktig at de elevene som henger etter med hensyn til grunnopplæringa, fanges opp og får ekstra støtte og hjelp. Kravene til leseferdighet vil øke, derfor må problemene fanges opp mens god motivasjon fortsatt er til stede. Kravet til leseforståelse vil øke, og arbeid med strategier for økt leseforståelse må intensiveres.

Hovedmål:

- **Utvikle flytende og automatisert lesing**
- **Utvikle leseforståelse: Å lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon**
- **Videreutvikle skriftspråk**
- **Å utvikle bruk av ulike læringsstrategier**

Mål og tiltak for 3.trinn

Hovedmål 1: Utvikle flytende og automatisert lesing	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Kunne bruke gode strategier for lesing av vanskelige ord• Videre automatisering av høyfrekvente ord• Kunne lese tilpassede tekster flytende• Kunne øke lesehastigheten uten at det går ut over sikkerhet og forståelse• Kunne lese på ulike måter: høyt-, kor- og stillelesing, medlesing• Lese med innlevelse (intonasjon, ulike sjangere...)• Kunne lese digitale, sammensatte tekster (multimodale)• Kunne lese konsonantforbindelser og gj/hj/kj/skj-lyd, dobbel konsonant• Lese i alle fag	<ul style="list-style-type: none">• Nødvendig repetisjon fra 1. og 2. trinn• Jobbe med språklig bevissthet: stavelser, bokstav-lyd/ bokstavkomb-lyd (vokaler, konsonanter, diftonger, konsonant- forbindelser), morfemer (grunnstammen i ord, sammensatte ord, endelser)• Øve med ordkjeder• Utvikle begrepsforståelse, ord og setningskunnskap• Systematisk jobbing med ordforråd/ dobbeltbetydning av ord (ordkart)• Nivåbaserte småbøker/bibliotekbøker til hyllebok/hjemlån• Ulike leseprosjekter (lesekvart, leselest, bokuker m.m)• "Leselister" med utfordrende ord – smartboard og individuelt• Lese mye: minst 10 – 15 min 2-3 ganger i uka

Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon	
Delmål	Arbeidsmetoder
<u>Lese for å lære</u> <ul style="list-style-type: none">• Kunne gjenfortelle en tekst• Kunne stille enkle spørsmål til en tekst. Finne svar på spørsmål i tekst (finne, tolke, reflektere)• Arbeide med å vurdere hensikt og mål for lesingen: lese ulike tekster på ulike måter (oppleve, lære eller gjøre noe)	<ul style="list-style-type: none">• Læresamtalen; fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev)• Arbeid med førforståelse, hypoteser og oppsummering• Daglig høytlesing i klassen av gjennomgått kjent tekst• Korlesing – parlesing – repetert lesing• Lesekampanjer/leseuker /lesekvart/"bokorm" og andre

<ul style="list-style-type: none"> • Kjenne til teststrukturelle virkemidler: innholdsfortegnelse, overskrift og bilder • Kjenne til noen språklige virkemidler: gjentakelse, enkle språklige bilder i skjønn- og faglitteratur • Sjanger: eventyr, rim, dikt, gåter, vitser, fakta, lister, brev, enkle intervju og fortelling • Ikke-kontinuerlige tekster: øve på å lese og tolke enkle tabeller, diagram, statistikk og bruksanvisninger 	<p>lesefremmende tiltak på skolen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lese fagtekster med veiledning • Systematisk bruk av skolebibliotek og oppmuntring til bruk av folkebibliotek • Oppgave i leseforståelse hver uke
--	---

Hovedmål 3: Videreutvikle skrift og skriftspråk	
Delmål	Arbeidsmetoder
<ul style="list-style-type: none"> • Bevisst arbeid med å variere språket. Utvikle bedre ordforråd og setningskonstruksjon • Arbeide med å skrive en tekst med struktur (med begynnelse, handling og avslutning) • Lære om spenningsoppbygging i tekster <p>Lese på skjerm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppsummere lest tekst • Skrive bokanmeldelser, gjerne på data • Kunne rettskrivingsregler og bruke dem i egne tekster • Begynne å skrive sammenhengende skrift (stavskrift) • Lære prinsippet med lang og kort vokallyd med dobbeltkonsonant • Arbeide med rettskrivingsregler • Skrive i alle fag 	<ul style="list-style-type: none"> • Skrive egne bøker, fellesbøker, tekster • Lage enkle bokanmeldelser/leselogg/faktahefter • Systematisk arbeid med ord og ordforståelse • Bruk av PC som skriveredskap, og egnede PC-program til øvelse • Mikroverkstedet • Skrive brev til hverandre/lærer ev andre mottakere • Stasjon • Arbeidsbøker

Hovedmål 4: Utvikle bruk av læringsstrategier	
Delmål	Arbeidsmetoder
<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle tidligere innførte læringsstrategier; aktivere forkunnskaper, lære å førlese. • Tankekart, gjenfortelling/ sammendrag <ul style="list-style-type: none"> • Kunne finne nøkkelord i en tekst. • "BOK-strategien": bilde /overskrift / kursiv • Skal vite hva søkelesing er • Lære å lese tabeller • Streke under nye ord, fagord/nøkkelord 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag • Bruke "Lær deg å lære" • Gjennomgang av leseleksa på smartboard som en arena for å praktisere lesestrategier/ samtale om tekst

Mål og tiltak for 4.trinn

Hovedmål 1: Utvikle flytende og automatisert lesing	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Kunne bruke gode strategier for lesing av nye og vanskelige ord • Kunne øke lesehastigheten uten at det går ut over sikkerhet og forståelse • Automatisere hørfrekvente ord • Kunne lese tilpassede tekster flytende • Kunne lese på ulike måter: høyt-, kor- og stillelesing, medlesing • Kunne lese med innlevelse (intonasjon, artikulasjon, ulike sjangere...) • Kunne lese konsonantforbindelser • f og j-lyden, kj-lyden, sj-lyden og dobbel konsonant • Kunne lese digitale, sammensatte tekster (Multimodale) • Lese i alle fag 	<ul style="list-style-type: none"> • Nødvendig repetisjon fra 3.trinn • Jobbe med språklig bevissthet: stavelser, vokaler, konsonanter, diftonger, konsonantforbindelser, morfemer (grunnstammen i ord, sammensatte ord, endelser) • Arbeide med ordkjeder • Arbeide systematisk med leseflyt. • Systematisk utvikle begrepsforståelse, ord-og setningskunnskap, ordforråd, synonymer, antonymer og homonymer • Nivåbaserte bibliotekbøker til hyllebok/hjemlån • Ulike leseprosjekter (lesekvart, leselest, bokuker m.m) • Aksjon bokfink • Lese for ungene på barnehagen • "Leselister" med utfordrende ord – smartboard og individuelt • Lese mye: minst 15 min lesing på skolen hver dag

Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon	
Delmål	Arbeidsmetoder
<p><u>Lese for å lære</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne gjenfortelle en tekst • Kunne oppsummere hovedinnhold i avsnitt på fagtekster • Kunne stille spørsmål til en tekst. Finne svar på spørsmål i tekst (finne, tolke, reflektere) • Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen: kunne lese ulike tekster på ulike måter (oppleve, lære eller gjøre noe) • Kjenne til teststrukturelle virkemidler: innholdsfortegnelse, overskrift, ingress og bilder • Kjenne til noen språklige virkemidler: • gjentakelse, språklige bilder i skjønn- og faglitteratur • Sjangerkunnskap: fortelling, eventyr, rim, dikt, gåter, vitser, fakta, lister, brev, avis, intervju, tegneserier, dikt, reklame • Øve på å kunne vurdere en tekst • Kunne lese ikke-kontinuerlige tekster: kunne lese og tolke tabeller, diagrammer, statistikker og bruksanvisninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Læresamtalen, fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev) • Arbeid med førforståelse, hypoteser og oppsummering • Daglig høytlesing i klassen av gjennomgått kjent tekst • Korlesing – parlesing – repetert lesing • Lesekampanjer/leseuker /lesekvart/ "bokorm" og andre lesefremmende tiltak på skolen • Lese fagtekster med veiledning • Systematisk bruk av skolebibliotek og oppmuntring til bruk av folkebibliotek • Samtale om litteratur – fokus på vendepunkt i tekster • Oppgave i leseforståelse hver uke

Hovedmål 3: Videreutvikle skrift og skriftspråk

Delmål	Arbeidsmetoder
<ul style="list-style-type: none">• Kunne variere språket. Utvikle bedre ordforråd og setningskonstruksjon• Kunne skrive en tekst med struktur (med begynnelse, handling og avslutning)• Lære om spenningsoppbygging i tekster• Lese på skjerm• Oppsummere lest tekst• Kunne rettskrivingsregler og bruke dem i egne tekster• Kunne skrive sammenhengende skrift (stavskrift)• Kunne prinsippet med lang og kort vokallyd med dobbeltkonsonant• Arbeide med rettskrivingsregler• Skrive i alle fag	<ul style="list-style-type: none">• Skrive egne bøker, fellesbøker, tekster.• Lage enkle bokanmeldelser/leselogg lage faktahefter• Systematisk arbeid med ord og ordforståelse, dobbeltbetydning av ord. Ordkart synlig i klasserommet.• Skrive bokanmeldelser, gjerne på data• Bruk av PC som skriveredskap, og egnede PC-program til øvelse.• Mikroverkstedet• Stasjon• Arbeidsbøker

Hovedmål 4: Utvikle bruk av læringsstrategier

Delmål	Arbeidsmetoder
<ul style="list-style-type: none">• Videreutvikle tidligere innførte læringsstrategier; aktivere forkunnskap tankekart, gjenfortelling/ sammendrag• Kunne finne nøkkelord i en tekst• "BOK"-strategien: bilde /overskrift / kursiv• Skal vite hva skumlesing/dybdelesing er• BISON• Streke under nye ord, fagord/nøkkelord• Fri-form kart• Faktanotat• VØL• Matematikkskjema• Slå opp i ordbok	<ul style="list-style-type: none">• Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag• Systematisk øving på nye strategier, tas i bruk i alle fag• Systematisk arbeid med "Lær deg å lære"• Gjennomgang av leseleksa på smartboard som en arena for å praktisere lesestrategier/ samtale om tekst

Mål og tiltak for 5.-7. trinn

Hovedaktivitetsområde:

På mellomtrinnet skal elevene videreutvikle sin lesekompetanse. Det handler om å lese på ulike måter til ulike formål og å kunne velge den mest hensiktsmessige måten å lese på. "Den andre leseopplæringa" fokuserer på leseforståelse og gode strategier som fremmer forståelsen, samtidig som avkodingsferdigheter og utvikling av leseflyt/lesehastighet fortsetter.

Hovedmål for 5.-7.trinn:

- **Mestre flytende og automatisert lesing**
- **Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskaper og informasjon**
- **Bruke varierte lesemåter og teknikker i forhold til ulike tekster og ulike formål**
- **Bruke varierte læringsstrategier som fremmer læring og forståelse**

Mål og tiltak for 5.trinn

Hovedmål 1: Mestre flytende og automatisert lesing	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Mestre høytlesing med innlevelse• Bli bevisst sin egen lesing• Bli flinkere til å velge passende lesestoff / bok ut fra egne leseferdigheter• Øve på leseflyt og lesehastighet gjennom mengdelesing• Arbeide med lesing av vanskelige ord og sammensatte ord• Arbeide med lesing av ord med kj, skj, gj, hj,tj osv og andre ord med vanskelige konsonantforbindelser	<ul style="list-style-type: none">• Lesestimulerende tiltak; lesetimer, leseprosjekter, bokprat, besøk på biblioteket, hyllebok, fadderlesing.• Mengdelesing. Ha tilgjengelig et variert utvalg av bøker, også lydbøker• Felles leseaksjonsprosjekt med• Bruke tekster tilpasset elevens nivå• Fortsatt arbeid med språklige detaljer; morfemer, stavelser, sammensatte ord og bøyinger• Felles leseleksje i perioder• Høytlesing. Korlesing/medlesing• Arbeide med leseflyt på klassenivå (smartboard) og individuelt: leselister med høyfrekvente ord leselister med div. utfordrende ord• Lese minst 30 min. hver dag, 15 min hjemme og 15 min på skolen

Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Finne fakta fra ulike kilder• Videreutvikle forståelsen for ord og begreper• Tolke og forstå tekster med matematisk innhold• Tolke former, tegn og symboler i alle fag• Tolke og forstå innhold i visuell kommunikasjon • Kunne aktivere egne kunnskaper og	<ul style="list-style-type: none">• Læringssamtalen; fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev-læresamtale)• Lære å bruke bibliotek og internett• Fokuserer på ord og begreper; synonymer, antonymer, homonymer, kategorisering.• Lese og lage tabeller og diagrammer• Aktivere elevenes forkunnskaper (VØL, tankekart, samtale)• Skrive leselogg, bokomtale,

<ul style="list-style-type: none"> erfaringer i forhold til emnet • Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene • Uttrykke forståelse og leseopplevelse • Reflektere over og vurdere innholdet • Øve opp evnen til kritisk lesing 	<ul style="list-style-type: none"> presentere bøker for hverandre. • Stille både tekstspørsmål og tankespørsmål • Samtaler om litteratur med fokus på komposisjon i tekster • Høytlesing av ulike fagbøker ved gjennomgang av nytt stoff • Lese- og skrivestasjon (verksted) hver uke • Felles leselekse i perioder fra norskboka, andre fagbøker eller skjønnlitteratur • Oppgaver i leseforståelse hver uke
---	--

Hovedmål 3: Bruke varierte lesemåter og teknikker i forhold til ulike tekster og ulike formål	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Øve på å skumlese/oversiktslese, nærlese/detaljlese, letelese • Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter for ulike formål • Ta i bruk hensiktsmessige leseteknikker for ulike typer tekster • Gjenkjenne ulike sjangere • Forstå hvordan en tekst er bygd opp • Bli bevisst strukturelle virkemidler i en tekst 	<ul style="list-style-type: none"> • Øve seg på å bruke ulike leseteknikker, og vurdere hvilke lesemåter som passer til hvilke tekster • Lese ulike sjangere som bruksanvisning, oppskrifter, tabeller, sammensatte tekster, fagtekster, intervju, reportasjer, biografi, fortelling med mer • Studere tekster og se hvordan de er oppbygd. Lære om tekststrukturelle virkemidler; innholdsfortegnelse, bildetekster, tekstbokser, fotnoter og tabeller • Øve på å bruke oppslagsverk, leksikon, ordbøker og internett

Hovedmål 4: Bruke varierte læringsstrategier for å fremme læring og forståelse	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Kjenne til og kunne bruke ulike læringsstrategier i arbeidet med en tekst • Vite hvilke strategier som er mest hensiktsmessig å bruke før, under og etter lesing • Finne ut hvilke læringsstrategier som passer best for din måte å lære på • Innføre venndiagram, styrkenotat, to-flerkolonner 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag • Gjøre egne erfaringer med ulike strategier; tankekart, nøkkelord, sammendrag, læresamtale, styrkenotat, to- og flerkolonner, venndiagram osv. • hjelpe hver enkelt elev til å finne hvilke strategier det er lurt å bruke før, under og etter lesing av fagstoff

Mål og tiltak for 6.trinn

Hovedmål 1: Mestres flytende og automatisert lesing	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Mestres høytlesing med innlevelse • Bli bevisst sin egen lesing • Kunne velge passende lesestoff / bok ut fra egne leseferdigheter • Videreutvikle leseflyt og lesehastighet. • Kunne finne rotmorfem, prefikser/suffikser • Arbeide med lesing av vanskelige ord, sammensatte ord og ord med vanskelige konsonantforbindelser. • Arbeide med lesing/skriving av ord med kj, skj, gj, hj, tj osv. og ord med dobbeltkonsonant. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lesestimulerende tiltak; lesetimer, leseprosjekter, bokprat, besøk på biblioteket, hyllebok, fadderlesing. • Mengdelesing. Ha tilgjengelig et variert utvalg av bøker, også lydbøker. • Bruke tekster tilpasset elevens nivå • Fortsatt arbeid med språklige detaljer; morfemer, stavelser, sammensatte ord og bøyinger. • Felles leselekse i perioder. Høytlesing. Korlesing/medlesing. • Leselister med høyfrekvente ord. • Arbeide med leseflyt på klassenivå og individuelt. • Leselister med div. utfordrende ord. • 20 min leselekse hver dag. • Boksamtaler. • Fellesbok • Stasjon • Arbeidsbøker • Leseaksjonsprosjekt

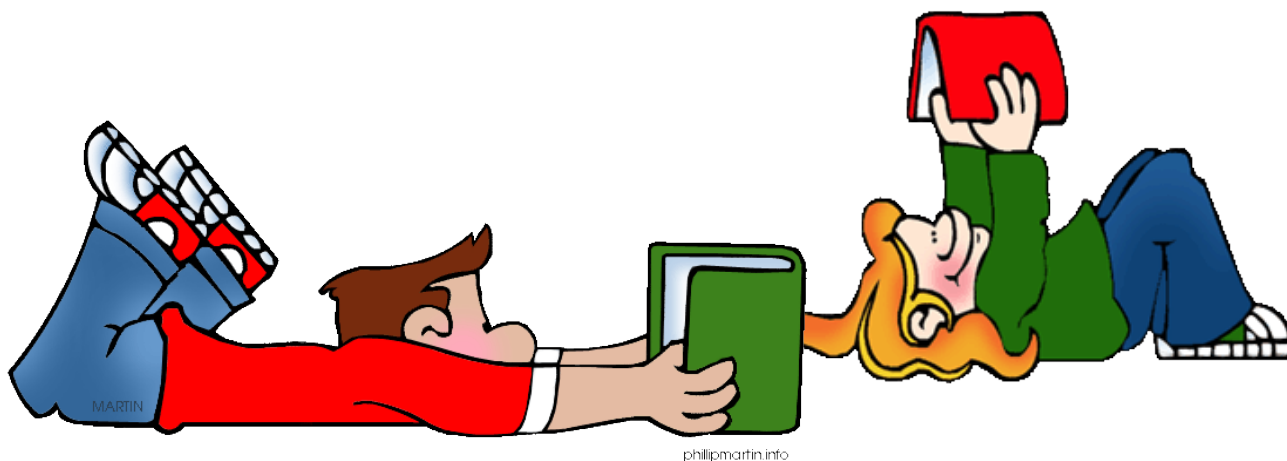
Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon	
Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Skal kunne identifisere, tolke og bruke informasjon fra sammensatte tekster • Skal kunne skille mellom data, antagelser, påstander og hypoteser • Videreutvikle forståelsen for ord og begreper • Tolke og forstå tekster med matematisk innhold • Tolke former, tegn og symboler i alle fag • Tolke og forstå innhold i visuell kommunikasjon • Kunne aktivere egne kunnskaper og erfaringer i forhold til emnet • Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene • Uttrykke forståelse og leseopplevelse • Reflektere over og vurdere innholdet 	<ul style="list-style-type: none"> • Læringssamtalen; fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev) • Øve bevisst på å forstå og tolke, finne informasjon i – og kunne vurdere en tekst. • Lese nynorsk og dialekt • Lære å bruke bibliotek og internett • Fokuserer på ord og begreper; synonymmer, antonymer, homonymer, kategorisering. • Arbeide systematisk med å utvide ordforrådet. Bruke ordkart • Lese og lage tabeller og diagrammer • Aktivere elevenes forkunnskaper (VØL, tankekart, samtale) • Skrive leselogg, bokomtale, presentere bøker for hverandre. • Stille både tekst- og tankespørsmål • Øve opp evnen til kritisk lesing • Felles leselekse i perioder fra norskboka, andre fagbøker eller skjønnlitteratur • Oppgaver i leseforståelse hver uke

Hovedmål 3: Bruke varierte lesemåter og teknikker i forhold til ulike tekster og ulike formål

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Kunne skumlese, oversiktslese, nærlese, detaljlese, letelese.• Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter for ulike formål• Ta i bruk hensiktsmessige leseteknikker for ulike typer tekster• Skal kunne reflektere over anvendte lesestrategier• Gjenkjenne ulike sjangere• Forstå hvordan en tekst er bygd opp• Bli bevisst strukturelle virkemidler i en tekst• Skal bruke fagspesifikke ord i egne tekster	<ul style="list-style-type: none">• Øve seg på å bruke ulike leseteknikker, og vurdere hvilke lesemåter som passer til hvilke tekster• Lese ulike sjangere som bruksanvisning, oppskrifter, tabeller, sammensatte tekster, fagtekster, intervju, reportasjer, biografi, fortelling med mer• Studere tekster og se hvordan de er oppbygd. Lære om tekststrukturelle virkemidler; innholdsfortegnelse, bildetekster, tekstbokser, fotnoter og tabeller• Øve på å bruke oppslagsverk, leksikon, ordbøker og internett

Hovedmål 4: Bruke varierte læringsstrategier for å fremme læring og forståelse

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Kjenne til og kunne bruke ulike læringsstrategier i arbeidet med en tekst• Vite hvilke strategier som er mest hensiktsmessig å bruke før, under og etter lesing• Finne ut hvilke læringsstrategier som passer best for din måte å lære på• Lære styrkenotat, spoletekst	<ul style="list-style-type: none">• Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag.• Gjøre egne erfaringer med ulike strategier; tankekart, nøkkelord, sammendrag, læresamtale, venndiagram/samskjema, kolonnenotat (f eks VØL), BISON-overblikk• hjelpe hver enkelt elev til å finne hvilke strategier det er lurt å bruke før, under og etter lesing

Mål og tiltak for 7.trinn

Hovedmål 1: Mestre flytende og automatisert lesing

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Mestre høytlesing med innlevelse • Bli bevisst sin egen lesing • Kunne velge passende lesestoff / bok ut fra egne leseferdigheter • Videretvikle leseflyt og lesehastighet • Kunne lese og forstå vanskelige ord, fagord • Kunne lese sammen- satte ord og ord med vanskelige konsonantforbindelser (ord med kj, skj, gj, hj,tj osv.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lesestimulerende tiltak; lesetimer, leseprosjekter, bokprat, besøk på biblioteket, hyllebok, fadderlesing • Leseaksjonsprosjekt • Mengdelesing. Ha tilgjengelig et variert utvalg av bøker, også lydbøker • Bruke tekster tilpasset elevens nivå • Fortsatt arbeid med språklige detaljer; morfemer, stavelser, sammensatte ord og bøyinger • Felles leselekse med lesekort i perioder • Høytlesing og korlesing/medlesing • Arbeide med leseflyt på klassenivå og individuelt • Leselister med høyfrekvente ord. • Leselister med div. utfordrende ord. • Stasjon

Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Finne fakta fra ulike kilder • Videreutvikle forståelsen for ord og begreper • Tolke og forstå tekster med matematisk innhold. • Tolke former, tegn og symboler i alle fag. • Tolke og forstå innhold i visuell kommunikasjon. • Kunne aktivere egne kunnskaper og erfaringer i forhold til emnet. • Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene. • Uttrykke forståelse og leseopplevelse. • Reflektere over og vurdere innholdet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lærings samtalen; fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev) • Lære å bruke bibliotek og internett • Fokuserer på ord og begreper; synonymer, kategorisering. • Lese og lage tabeller og diagrammer • Aktivere elevenes forkunnskaper (VØL, tankekart, samtale) • Skrive leselogg, bokomtale, presentere bøker for hverandre. • Stille både tekstspørsmål og tankespørsmål • Øve opp evnen til kritisk lesing. • Felles leselekse i perioder fra norsk boka, andre fagbøker eller skjønnlitteratur, eller 20 min leselekse med lesekort. • Oppgaver i leseforståelse hver uke.

Hovedmål 3: Bruke varierte lesemåter og teknikker i forhold til ulike tekster og ulike formål

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Kunne skimlese/oversiktslese, nærlese/detaljlese, letelese.• Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter for ulike formål• Ta i bruk hensiktsmessige leseteknikker for ulike typer tekster• Gjenkjenne ulike sjangere.• Forstå hvordan en tekst er bygd opp• Bli bevisst strukturelle virkemidler i en tekst.	<ul style="list-style-type: none">• Øve seg på å bruke ulike leseteknikker, og vurdere hvilke lesemåter som passer til hvilke tekster.• Lese ulike sjangere som bruksanvisning, oppskrifter, tabeller, sammensatte tekster, fagtekster, intervju, reportasjer, biografi, fortelling med mer.• Studere tekster og se hvordan de er oppbygd. Lære om tekststrukturelle virkemidler; innholdsfortegnelse, bildetekster, tekstbokser, fotnoter og tabeller.• Øve på å bruke oppslagsverk, leksikon, ordbøker og internett

Hovedmål 4: Bruke varierte læringsstrategier for å fremme læring og forståelse

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none">• Kjenne til og kunne bruke ulike læringsstrategier i arbeidet med en tekst• Vite hvilke strategier som er mest hensiktsmessig å bruke før, under og etter lesing.• Bevisstgjøring om hvilke læringsstrategier som passer best for din måte å lære på. Kunne ta bevisste valg.• Lære FOSS-skjema.	<ul style="list-style-type: none">• Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag• Gjøre egne erfaringer med ulike strategier; tankekart, nøkkelord, sammendrag, læresamtale, venndiagram/samskjema, kolonnenotat (f eks VØL), BISON-overblikk, FoSS (forholdet spørsmål-svar)• Hjelp hver enkelt elev til å finne hvilke strategier det er lurt å bruke før, under og etter lesing

HJELPEMIDLER

Diverse lesebøker

Bøker egnet for veiledet lesing. Både for småskole- og mellomtrinnet.

Lettleste kapittelbøker /letteleste faktabøker

Leseforståelse 1 – 4

Leseforståelse A - D

Akka Bakka-serien

Les og løs- serien

Snipp, Snapp, Snute-serien

Fagbøker i alle fag

Mikroverkstedet

Salaby – alle fag

TV2 skole

NRK – super

CD- ord

Aski Raski

Stasjonsmateriell i norsk

Høyfrekvente ord – lister, metodebok

Lister over ord med forskjellige utfordringer (Dobbel kons., skj/kj/j-lyd/

konsonantforbindelser/ "vanskelige startere"

Ordkjeder

Tuba Luba lese- og oppgavebok på Smartboard

Fredagskilden

Avis i skolen

Diverse stasjonsmateriell

HVORDAN ØKE LESELYSTEN OG SKRIVEGLEDEN

Dette gjør vi:

Bokanmeldelser

Aksjon Bokfink (4.trinn)

Oppfordrer til leseknappen som foregår om sommeren

Tilpasser bøker til nivå og interesse

Høytlesing / Lydbok

Bøker i bokkasser – skiftes jevnlig

Bokanbefalinger

Dette kan vi gjøre:

Forfatterbesøk

Skolebibliotekar besøker klassene

De store leser til de små

Mer høytlesing, min. 2-3 ganger pr uke. Snakke om bøkene som blir lest.

Skrive brev / e-post

Gi rom for at elevene anbefaler bøker til hverandre – og til andre klasser

Felles leseopplevelse: Alle leser samme bok. (Kan lånes fra fylkesbiblioteket.)

Boksamtaler rundt fellesbøker

Låne bøker på skole- og hovedbiblioteket. Hjelp elevene til å finne bøker de mestrer.

"Mandagsbok"

Dramatisere bøker og egne tekster

Leseorm i klasserommet

Skrivestafett

Skriveuke

Lesevake (overnatting på skolen – lese mye før vi sovner + høytlesing)

Faddersamarbeid – lesing og skrivning + IKT

Skrive sammendrag etter hvert kapittel i SaNa

Lesegrupper

Elevene presenterer bøker for hverandre – synliggjøres i klasserommet

Elevene har egenvalgt hyllebok. NB hjelp til å finne noe de mestrer!

Gi rom for å lese sammen med andre

Gi rom for presentasjon av egenproduserte tekster / bøker

Variere sjangrene – (dikt, fantasy, grøsser, eventyr, fakta, vitser, gåter, tegneserier mm)

Variere leseopplevelsene – lydbok, høytlesing, teater, film mm

Faktahefter, magasiner, blad, tegneserier tilgjengelig (Elevene kan ta med og gi til skolen)

Nettavisar tilgjengelig

SIST MEN IKKE MINST: Gi tilbakemelding på elevens arbeid!